

บทที่ 8

หุ้นกู้ (Corporate Bonds)

ธุรกิจนอกจากจะจัดหาเงินทุนจากภายใน คือจากผู้เป็นเจ้าของหรือจากกำไรที่กิจการทำมาหาได้ประจำปีแล้ว ยังสามารถหาแหล่งเงินทุนจากภายนอกได้ด้วยการกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้ ซึ่งอาจจะเป็นการกู้ยืมระยะสั้น โดยการออกตั๋วเงิน การทำสัญญาเบิกเกินบัญชีกับธนาคาร จากการกู้ยืมโดยมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน หรือจากการทำสัญญากู้ยืมเงินระยะยาวโดยการออกหุ้นกู้ก็ได้

ในบทนี้จะได้ศึกษาวิธีการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการออกหุ้นกู้ ซึ่งจะศึกษาในหัวข้อต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ

1. การพิจารณาผลดีผลเสียของการใช้เงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ
2. ลักษณะและชนิดของหุ้นกู้
3. การจดทะเบียนหุ้นกู้
4. การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการออกหุ้นกู้
5. การขายหุ้นผ่านนายหน้า
6. ทนสะสมส่งใช้หุ้นกู้
7. การไถ่ถอนหุ้นกู้

หลังจากศึกษาจบบทนี้แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. วิเคราะห์ผลดีผลเสียระหว่างการออกหุ้นกู้กับการออกหุ้นทุน
2. จำแนกได้ว่าหุ้นกุ่มีประเภท อะไรบ้าง
3. บันทึกรายการบัญชีเมื่อบริษัทออกหุ้นกู้ได้ รวมทั้งการขายหุ้นผ่านนายหน้า
4. บันทึกรายการบัญชีเกี่ยวกับดอกเบี้ยค่าหุ้นได้
5. ปรับปรุงบัญชีส่วนเกินและส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นได้
6. จัดแสดงรายการในงบดุลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหุ้นกู้ได้
7. บันทึกรายการบัญชีเกี่ยวกับการจัดทำทนสะสม

8. บันทึกการบัญชีเกี่ยวกับการไถ่ถอนหุ้นกู้ รวมทั้งการไถ่ถอนก่อนครบกำหนดอายุของสัญญาด้วย

การพิจารณาผลดีผลเสียของการใช้เงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ

เมื่อบริษัทมีวัตถุประสงค์ที่จะขยายงาน และต้องการเงินทุนเพิ่ม คณะกรรมการของบริษัทจะต้องพิจารณาและตัดสินใจว่าในสภาวะการณ์นั้น ๆ บริษัทสมควรจะใช้เงินทุนจากแหล่งใดจึงจะเหมาะสมและได้ประโยชน์แก่กิจการสูงสุด การใช้เงินทุนแต่ละแหล่งให้ผลดีผลเสียต่างกันกล่าวคือ

1. การใช้เงินทุนจากการกู้ยืม ผู้ที่กู้ยืมเงินมีฐานะเป็นเจ้าของบริษัท ไม่มีสิทธิมีเสียงในการบริหารงาน บริษัทจะต้องจ่ายผลตอบแทนให้ในรูปของดอกเบี้ยเป็นประจำทุกปีตามอัตราที่กำหนดไว้แน่นอน ดอกเบี้ยจ่ายนี้นำไปคิดเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อหักภาษีได้ บริษัทมีภาระจะต้องการเงินมาชำระหนี้การกู้ยืมเมื่อครบกำหนดเวลา การกู้ยืมเงินจะต้องเสนอโครงการการใช้เงินกู้ พร้อมทั้งหลักประกันและเงื่อนไขต่าง ๆ แก่ผู้ให้กู้จนเป็นที่พอใจจึงจะสามารถหาเงินกู้ได้

2. การใช้เงินทุนจากเจ้าของ โดยการออกหุ้นบุริมสิทธิ ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิไม่มีสิทธิออกเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้น บริษัทจะต้องจ่ายผลตอบแทนให้ในรูปของเงินปันผลซึ่งเป็นอัตราที่กำหนดไว้แน่นอน การจ่ายผลตอบแทนนี้อาจจะชะลอไปได้หากบริษัทยังไม่กำไรพอที่จะจ่ายได้ แต่ผลตอบแทนที่จ่ายให้ไปเป็นการจ่ายจากกำไรสุทธิหลังหักภาษีแล้ว ไม่สามารถนำผลตอบแทนนี้ไปคิดเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อหักภาษีได้ อย่างไรก็ตามบริษัทก็ไม่ต้องการเงินมาชำระคืนทุนแต่อย่างใด ยกเว้นจะเป็นการออกหุ้นบุริมสิทธิชนิดไถ่ถอน (Redeemable Preferred Stock) เท่านั้น

3. การใช้เงินทุนจากเจ้าของโดยการออกหุ้นสามัญ บริษัทจะมีผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้าของบริษัทเป็นจำนวนมากขึ้น ซึ่งผู้ถือหุ้นเหล่านั้นมีสิทธิออกเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้น บริษัทจะต้องจ่ายผลตอบแทนให้ในรูปของเงินปันผลซึ่งไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับจำนวนผลกำไรที่ได้รับและความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินทุนเพิ่ม เงินปันผลที่จ่ายให้จ่ายจากผลกำไรซึ่งหักภาษีแล้วและไม่สามารถนำไปคิดค่าใช้จ่ายเพื่อหักภาษีได้อีก อย่างไรก็ตามบริษัทไม่จำเป็นต้องเป็นการหาเงินมาชำระคืนทุนแต่อย่างใด

คณะกรรมการบริหารจะต้องพิจารณาโดยการเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่ผู้ถือหุ้นจะได้รับในการเลือกใช้เงินทุน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สมมติว่าบริษัทมีโครงการที่จะขยายงาน การขยายงานครั้งนี้ต้องการเงินทุนเพิ่มอีก 4,000,000 บาท ประมาณว่าบริษัทจะมีกำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษีประมาณปีละ 680,000 บาท เสียภาษีเงินได้ในอัตรา 50%

บริษัทกำลังพิจารณาว่าจะใช้เงินทุนจากแหล่งใดจึงจะเหมาะสมที่สุด ซึ่งการใช้เงินทุนดังกล่าวบริษัทสามารถขายหุ้นได้ในราคาเท่ามูลค่าหรือเท่าราคาที่ตราไว้ แหล่งเงินทุน 3 แหล่งนี้ได้แก่

1. ออกหุ้นกู้อัตราดอกเบี้ย 8% หรือ
2. ออกหุ้นบุริมสิทธิชนิด 7% มูลค่าหุ้นละ 50 บาท
3. ออกหุ้นสามัญมูลค่าหุ้นละ 100 บาท

ทางเลือก บริษัทสามารถพิจารณาดำเนินงานตามแผนใดแผนหนึ่งต่อไปนี้คือ

แผนที่ 1 ออกหุ้นสามัญชนิดเดียว 4,000,000 บาท

แผนที่ 2 ออกหุ้นสามัญ 2,000,000 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ 2,000,000 บาท

แผนที่ 3 ออกหุ้นสามัญ 1,000,000 บาท หุ้นบุริมสิทธิ 1,000,000 บาท

และหุ้นกู้ 2,000,000 บาท

แต่ละแผนงานจะให้ผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นสามัญต่างกันดังนี้.-

	แผนที่ 1	แผนที่ 2	แผนที่ 3
หุ้นกู้ 8%	-	-	2,000,000
หุ้นบุริมสิทธิ 7% มูลค่า @ 50 บาท	-	2,000,000	1,000,000
หุ้นสามัญมูลค่าหุ้นละ 100 บาท	<u>4,000,000</u>	<u>2,000,000</u>	<u>1,000,000</u>
รวมเงินทุน	<u>4,000,000</u>	<u>4,000,000</u>	<u>4,000,000</u>
กำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี	680,000	680,000	680,000
หัก ดอกเบี้ยจ่าย	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>160,000</u>
กำไรก่อนหักภาษี	680,000	680,000	520,000
หัก ภาษีเงินได้ 50%	<u>340,000</u>	<u>340,000</u>	<u>260,000</u>
กำไรสุทธิ	340,000	340,000	260,000
เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ	<u>-</u>	<u>140,000</u>	<u>70,000</u>
กำไรเหลือเป็นของหุ้นสามัญ	<u>340,000</u>	<u>200,000</u>	<u>190,000</u>
กำไรสุทธิต่อหุ้นสามัญ	8.50	10.00	19.0

จากตารางข้างต้น ถ้าบริษัทเลือกให้แผนที่ 1 คือออกหุ้นสามัญชนิดเดียว บริษัทจะ
ได้รับกำไรสุทธิต่อหุ้นสามัญ 8.50 บาท และถ้าเลือกออกหุ้นสามัญครึ่งหนึ่งหุ้นบุริมสิทธิอีกครึ่ง
หนึ่ง กำไรสุทธิต่อหุ้นสามัญจะเพิ่มขึ้นเป็นหุ้นละ 10 บาท และถ้าเลือกแผนที่ 3 คือออกหุ้นกู้
2,000,000 บาท หุ้นบุริมสิทธิ 1,000,000 และ หุ้นสามัญ 1,000,000 บาท กำไรสุทธิต่อหุ้นสามัญ
ก็จะเพิ่มขึ้นไปเป็น 19 บาท

ดังนั้น ถ้าบริษัทคาดการณ์ว่าจะได้รับกำไรปีละ 680,000 บาท หรือมากกว่านั้น
การใช้เงินทุนจากแหล่งเงินกู้ก็จะยิ่งได้ผลตอบแทนแก่เจ้าของ-กำไรสุทธิต่อหุ้นสามัญ (Earnings
Per Common Share) สูงยิ่งขึ้น

ในทางตรงกันข้ามถ้าบริษัทมีกำไรน้อยกว่า 680,000 บาท ยิ่งน้อยกว่าเท่าไรการใช้
เงินทุนจากการกู้ยืมก็จะทำให้ผลตอบแทนแก่เจ้าของลดลงมากเท่านั้น

ตัวอย่าง เช่น สมมุติว่าถ้าบริษัทมีกำไรลดลงเหลือปีละ 300,000 บาท ผลตอบแทนแก่เจ้าของก็จะปรากฏดังตารางข้างล่างนี้

	แผนที่ 1	แผนที่ 2	แผนที่ 3
หุ้นกู้ 8%	-	-	2,000,000
หุ้นบุริมสิทธิ 7% มูลค่า @ 50 บาท		2,000,000	1,000,000
หุ้นสามัญมูลค่าหุ้นละ 100 บาท	<u>4,000,000</u>	<u>2,000,000</u>	<u>1,000,000</u>
รวมเงินทุน	<u>4,000,000</u>	<u>4,000,000</u>	<u>4,000,000</u>
กำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี	300,000	300,000	300,000
หัก ดอกเบี้ยจ่าย	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>160,000</u>
กำไรก่อนหักภาษี	300,000	300,000	140,000
หัก ภาษีเงินได้ 50%	<u>150,000</u>	<u>150,000</u>	<u>70,000</u>
กำไรสุทธิ	150,000	150,000	70,000
เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ	<u>-</u>	<u>140,000</u>	<u>70,000</u>
กำไรเหลือเป็นของหุ้นสามัญ	<u>150,000</u>	<u>10,000</u>	<u>-</u>
กำไรสุทธิต่อหุ้นสามัญ	<u>3.75</u>	<u>.50</u>	<u>-</u>

จากการเปรียบเทียบดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการเลือกใช้เงินทุนจากแหล่งใดจึงจะเหมาะสมที่สุดนั้น (ให้ผลตอบแทนแก่เจ้าของสูงสุดนั้น) ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่

1. อัตราผลตอบแทนที่ต้องจ่ายให้
2. จำนวนกำไรที่คาดว่าจะหาได้
3. อัตราภาษีเงินได้
4. ความสามารถในการคืนเงินทุน และ
5. ความคล่องตัวในการบริหารงาน

ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่คณะกรรมการบริหารงานของบริษัทจะต้องพิจารณาให้รอบคอบก่อนการตัดสินใจดำเนินการ

ลักษณะและชนิดของหุ้นกู้

หุ้นกู้ นั่นคือตราสารที่บริษัทออกให้เป็นหลักฐานแก่เจ้าหนี้ว่าบริษัทได้ยืมเงินมาเป็นจำนวนตามที่ระบุไว้ในใบหุ้น พร้อมทั้งระบุอัตราดอกเบี้ย และวันที่จะจ่ายดอกเบี้ยแต่ละคราวและวันครบกำหนดที่จะต้องคืนเงินต้น

ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1229 และ 1230 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการออกหุ้นกู้ไว้ สรุปได้ดังนี้คือ

1. ต้องได้รับมติพิเศษจากที่ประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นจึงจะออกหุ้นกู้ได้
2. จำนวนเงินที่จะออกหุ้นกุนั้น ต้องไม่เกินจำนวนเงินอันได้ส่งใช้เข้าในทุนของบริษัทแล้ว

3. ถ้าตามบัญชีงบดุลครั้งสุดท้ายแสดงจำนวนสินทรัพย์ว่าลดน้อยลงไปกว่าจำนวนเงิน ซึ่งได้ส่งใช้เข้าในทุนของบริษัทแล้ว จำนวนเงินที่จะออกหุ้นกุก็นั้นก็ต้องไม่เกินราคาทรัพย์สินนั้น

4. มูลค่าหุ้นกู้ หุ้นหนึ่งต้องมีราคาไม่ต่ำกว่า 50 บาท และต้องส่งใช้ด้วยเงินสด

การออกหุ้นกุนั้นจะต้องไปจดทะเบียนกับกระทรวงพาณิชย์ เช่นเดียวกับการออกหุ้นทุน และในรายการจดทะเบียนจะต้องมีรายการดังกล่าวต่อไปนี้¹

1. ยอดจำนวนเงินที่จะกู้
2. ยอดจำนวนหุ้นกู้
3. มูลค่าหุ้นกู้หุ้นหนึ่งเท่าใด
4. อัตราดอกเบี้ย
5. วิธีการไถ่คืนหุ้นกู้ และกำหนดเวลาที่จะต้องไถ่คืน
6. ถ้าบริษัทออกหุ้นกู้ไว้ก่อนแล้ว จะต้องแสดงจำนวนเงินที่บริษัทยังเป็นหนี้อยู่เฉพาะหุ้นกู้เท่านั้น

7. กำหนดราคาที่จะออกหุ้นกุนั้น

8. วิธีส่งใช้ค่าหุ้นกู้ และกำหนดเวลาที่ต้องส่งใช้

9. เงินทุนเรือนหุ้นของบริษัทที่ได้ออกเป็นหุ้นและยอดเงินที่ได้ส่งใช้เข้าทุนแล้ว

10. ราคาสินทรัพย์ของบริษัทที่ตั้งแสดงไว้ในงบดุลครั้งที่สุด

---

1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1232

การออกหุ้นกู้ชุดหนึ่ง ๆ นั้น จะต้องแบ่งออกเป็นหุ้น ๆ มีมูลค่าหุ้นละเท่า ๆ กัน เช่นเดียวกับหุ้นทุน แต่ละหุ้นจะต้องมีราคาไม่ต่ำกว่าหุ้นละ 50 บาท ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ราคาที่กำหนดไว้ในใบหุ้นนี้เราเรียกว่า “ราคาตามใบหุ้น” (face value) ซึ่งเป็นราคาที่บริษัทจะต้องได้ถอนคืนเมื่อครบกำหนด

สำหรับราคาขายหุ้นกู้ (Market Value) ที่แท้จริงนั้นอาจจะสูงหรือต่ำกว่าราคาตามใบหุ้นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดขณะที่นำหุ้นกู้ออกขายกับอัตราดอกเบี้ยของหุ้นกู้นั้นเป็นสำคัญ ผู้ซื้อหุ้นจะพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดปัจจุบันกับอัตราดอกเบี้ยที่จะได้รับจากการถือหุ้นเป็นเกณฑ์ในการกำหนดราคาซื้อหุ้นกู้ ซึ่งจะมีแนวโน้มดังนี้

กล่าวคือ ถ้าหุ้นก้อมีอัตราดอกเบี้ยเท่ากับอัตราดอกเบี้ยในตลาดปัจจุบัน บริษัทย่อมมีแนวโน้มที่จะขายหุ้นกู้ได้ในราคารวมมูลค่า แต่ถ้าหุ้นกุนั้นมีอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาดปัจจุบัน หุ้นกู้ของบริษัทก็สามารถขายได้ในราคาสูงกว่ามูลค่า และในทำนองกลับกัน ถ้าหุ้นก้อมีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาด บริษัทก็จำต้องขายหุ้นกุนั้นในราคาที่ต่ำกว่ามูลค่า เพื่อชดเชยกับอัตราดอกเบี้ยจำนวนที่น้อยกว่านั้น

อย่างไรก็ตามหุ้นกุนั้นมีหลายชนิดด้วยกัน ซึ่งแต่ละชนิดก็มีคุณสมบัติต่าง ๆ กัน ไปดังนี้คือ

1. **Registered bonds** ได้แก่ หุ้นกู้ที่บริษัทจะต้องระบุชื่อและที่อยู่ของผู้ถือหุ้นลงในใบหุ้น ผู้ถือหุ้นจะโอนกรรมสิทธิ์กันได้ก็โดยการสลักหลังใบหุ้นนั้น ๆ และนำมาจดทะเบียนการสลักหลังกับบริษัท บริษัทจะจ่ายดอกเบี้ยและคืนเงินต้นให้แก่ผู้ถือหุ้นตามที่มิช้อยู่ในทะเบียนบริษัทในขณะนั้น

2. **Bearer bonds** หรือ **bonds** ได้แก่ หุ้นกู้ที่ออกให้โดยไม่ระบุชื่อผู้ถือหุ้นไว้ในใบหุ้น การโอนกรรมสิทธิ์จะทำได้เพียงส่งมอบใบหุ้นได้แก่กันเท่านั้น บริษัทไม่มีรายชื่อผู้ถือหุ้นอยู่กับบริษัท การจ่ายดอกเบี้ย บริษัทจะออกเป็นบัตรรับดอกเบี้ย (Coupon Interest) ให้ไปครบทุกงวด และมอบให้ในวันขายหุ้น เมื่อครบกำหนดรับดอกเบี้ยจะจ่ายเงินให้แก่ผู้ที่นำบัตรรับดอกเบี้ยมาแสดงเป็นหลักฐานเท่านั้น

3. **Term bonds** ได้แก่ หุ้นกู้ที่มีอายุเท่ากันทั้งจำนวน คือมีระยะเวลาครบกำหนดคืนเงินต้นในเวลาเดียวกันทั้งหมด

4. **Serial bonds** ได้แก่ หุ้นกู้ที่มีระยะเวลาครบกำหนดไถ่ถอนไม่พร้อมกัน บริษัทจะกำหนดชำระคืนเงินต้นที่สะดวกในแต่ละงวดเวลา เช่น บริษัทออกหุ้นกู้ 1,000,000 บาท โดยกำหนด

ว่าเมื่อครบ 10 ปี แล้วบริษัทจะเริ่มไถ่ถอนหุ้นแต่ละปีเป็นจำนวนปีละ 1/10 ของปริมาณหุ้นกู้ทั้งหมด ซึ่งหมายความว่าเมื่อสิ้นปีที่ 11 บริษัทจะคืนเงินต้นให้หุ้นกู้ชุดที่ 1 100,000 บาท เมื่อครบปีที่ 12 จะคืนเงินต้นให้แก่หุ้นกู้ชุดที่ 2 อีก 100,000 บาท เช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนถึงปีที่ 20 บริษัทจึงจะไถ่ถอนหุ้นได้ครบจำนวน

5. **Convertible bonds** ได้แก่ หุ้นกู้ที่ผู้ถือหุ้นสามารถนำมาเปลี่ยนเป็นสินทรัพย์ชนิดอื่นหรือมาเปลี่ยนเป็นหุ้นชนิดอื่นได้ตามข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้

6. **Callable bonds** ได้แก่ หุ้นกู้ที่บริษัทมีสิทธิที่จะขอไถ่ถอนคืนก่อนครบกำหนดเวลาตามที่ระบุไว้ในใบหุ้นได้ หุ้นชนิดนี้จะได้ประโยชน์กับบริษัทมากกว่ากล่าวคือ ในกรณีที่บริษัทมีเงินทุนเหลือใช้ก่อนครบอายุการไถ่ถอน หรืออัตราดอกเบี้ยในตลาดลดลงอย่างมาก บริษัทสามารถหาเงินทุนจากแหล่งทุนอื่นที่มีต้นทุนต่ำกว่ามาใช้ได้ บริษัทก็สามารถไถ่ถอนหุ้นคืนได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้หุ้นนั้นครบกำหนดไถ่ถอน

7. **A secured bond** ได้แก่ หุ้นกู้ที่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันให้แก่เจ้าหนี้ผู้ถือหุ้นในกรณีที่บริษัทไม่สามารถชำระค่าดอกเบี้ย หรือไถ่ถอนคืนได้ตามเงื่อนไขของการออกหุ้น เจ้าหนี้ผู้ถือหุ้นมีสิทธิยึดทรัพย์สินนั้น นำออกขายและนำเงินมาชำระหนี้ได้ หลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกันหุ้นกู้นั้นมักจะ ได้แก่ ที่ดิน อาคาร เครื่องจักร หรือสินค้า ซึ่งจำเป็นต้องมีการจดจำนองไว้กับบริษัทที่เป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นกู้ทั้งหมด ซึ่งมักจะ ได้แก่ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์หรือสถาบันการเงินต่าง ๆ

8. **Debenture bonds** คือหุ้นกู้ที่ออกโดยไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ผู้ถือหุ้นกู้มีฐานะเช่นเดียวกับเจ้าหนี้รายอื่น ๆ ของบริษัท ในกรณีที่บริษัทไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขของการออกหุ้นกู้ กล่าวคือไม่จ่ายดอกเบี้ย และไม่สามารถไถ่ถอนได้เมื่อครบกำหนดเจ้าหนี้ก็ต้องฟ้องร้องยึดทรัพย์สินของบริษัทและแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินเท่าเทียมกับเจ้าหนี้รายอื่น ๆ ที่ไม่มีหลักประกันเฉพาะอย่างเช่นเดียวกัน

การจดทะเบียนหุ้นกู้

เมื่อคณะกรรมการบริหารงานบริษัทตัดสินใจเลือกชนิดของหุ้นที่จะออก และรายละเอียดของการออกหุ้นแล้ว ก็นำข้อเสนอขออนุมัติต่อที่ประชุมผู้ถือหุ้น เมื่อได้รับอนุมัติก็ต้องร่างสัญญาการกู้เงิน สัญญาการกู้เงินจะระบุจำนวนสินทรัพย์ที่บริษัทจำนองเป็นประกันหนี้และปริมาณสูงสุดที่จะออกหุ้นกู้ แล้วนำหลักฐานต่าง ๆ ไปจดทะเบียนกับกระทรวงพาณิชย์ ต่อจากนั้น

จึงจัดพิมพ์ใบหุ้น และจัดการจำหน่ายหุ้นกึ่งเหล่านั้นต่อไป ในกรณีที่บริษัทยังไม่ต้องการใช้เงินทั้งหมดในขณะนี้เท่า ๆ กับจำนวนเงินกึ่งที่จดทะเบียนไว้ บริษัทก็อาจจำหน่ายหุ้นกึ่งไปเพียงบางส่วนก่อน และเก็บหุ้นกึ่งที่เหลือไว้จำหน่ายเมื่อต้องการเงินทุนเพิ่มภายหลัง

การทำสัญญากู้เงินและจำหน่ายหุ้นโดยปกติมักจะให้สถาบันการเงินหรือองค์การภายนอกที่เชื่อถือได้ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนที่เรียกว่า Underwriter ซึ่งนอกจากจะมีหน้าที่ในการจำหน่ายหุ้น แล้วยังเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นควบคุมดูแลบริษัทให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อบังคับของสัญญาเงินกู้ Underwriter จะทำหน้าที่เป็นตัวกลางติดต่อระหว่างบริษัทและเจ้าหน้าที่ผู้ถือหุ้นซึ่งตามปกติจะคิดค่าบริการเป็นร้อยละของราคาหุ้นที่นำออกขาย

เมื่อบริษัทจดทะเบียนหุ้นกึ่ง จะบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนหุ้นกึ่งทั้งหมดที่จดทะเบียนไว้ในสมุดบัญชีของบริษัทเป็นบันทึกความทรงจำไว้เช่นเดียวกับการจดทะเบียนหุ้นทุน

การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการออกหุ้นกึ่ง

เมื่อบริษัทจดทะเบียนหุ้นกึ่งแล้ว ใบหุ้นนั้นจะระบุวันที่ที่บริษัทจะต้องจ่ายดอกเบี้ยไว้แน่นอน เช่น หุ้นกึ่งจดทะเบียนไว้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2529 จำนวน 1 ล้านบาท โดยมีราคาตามใบหุ้น หุ้นละ 1,000 บาท กำหนดระยะเวลาไถ่ถอน 20 ปี อัตราดอกเบี้ย 12% จ่ายทุก 6 เดือน

การจดทะเบียนดังกล่าวมีผลให้บริษัทจะต้องออกใบหุ้นลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2529 ทุกใบ และจะต้องจ่ายดอกเบี้ยทุกวันที่ 31 ธันวาคม และ 30 มิถุนายน ของทุกปี โดยจ่ายดอกเบี้ยให้แก่ผู้ถือหุ้นงวดละ $1,000 \times \frac{12}{100} \times \frac{6}{12} = 60$ บาทต่อหุ้นเสมอ

ถ้าบริษัทขายหุ้นได้ในวันที่ระบุไว้ในใบหุ้น หรือในวันที่ครบกำหนดจ่ายดอกเบี้ยซึ่งจากตัวอย่างข้างต้นถ้าบริษัทขายหุ้นได้ในวันที่ 1 กรกฎาคม หรือ 1 มกราคม บริษัทจะรับเงินเท่ากับราคาขายหุ้นที่ตกลงกันระหว่างบริษัทและผู้ซื้อหุ้น ซึ่งราคาขายหุ้นนี้อาจจะเท่ากับราคาที่ตราไว้ อาจจะสูงกว่าหรือต่ำกว่าก็ได้

แต่ถ้าบริษัทขายหุ้นได้ช้ากว่าวันที่ระบุไว้ในใบหุ้น หรือช้ากว่าวันครบกำหนดจ่ายดอกเบี้ย ผู้ซื้อจะต้องจ่ายเงินให้แก่บริษัทตามราคาซื้อขายที่ตกลงกัน พร้อมทั้งชำระดอกเบี้ยค่าหุ้นสำหรับระยะเวลาที่ล่วงเลยมาแล้วด้วย ค่าดอกเบี้ยที่บริษัทรับมานี้เป็นการรับชดเชยสำหรับระยะเวลาที่ผ่านมา เมื่อครบกำหนดเวลาชำระดอกเบี้ยหุ้นกึ่งบริษัทจะจ่ายดอกเบี้ยให้เต็มตามระยะเวลาตั้งแต่วันที่ลงในใบหุ้นหรือวันที่จ่ายดอกเบี้ยครั้งหลังสุดจนถึงวันครบกำหนดจ่ายดอกเบี้ยครั้งนี้

จากตัวอย่างข้างต้น ถ้าบริษัทขายหุ้นในวันที่ 1 กรกฎาคม และขายได้ในราคาเท่าราคา
ที่ตราไว้ บริษัทจะได้รับเงินสดจากผู้ซื้อหุ้นกึ่งหุ้นละ 1,000 บาท แต่ถ้าบริษัทขายหุ้นใน
วันที่ 1 สิงหาคม และขายเท่าราคาที่ตราไว้ ในกรณีเช่นนี้ผู้ซื้อหุ้นจะต้องชำระเงินให้บริษัทหุ้นละ
1,010 บาท ตามวิธีการคำนวณดังนี้

ค่าหุ้นตามราคาที่ตกลงกัน	1,000 บาท
บวก ดอกเบี้ยค้างจ่าย (1 ก.ค.-1 ส.ค.) 12%	<u>10 บาท</u>
จำนวนเงินที่ต้องชำระ	<u>1,010 บาท</u>

ค่าดอกเบี้ยที่จ่ายมานี้บริษัทจะคืนให้ในวันที่ 31 ธันวาคม ซึ่งเป็นวันครบกำหนด
จ่ายดอกเบี้ยประจำงวด โดยจะคืนให้ 6 เดือนเต็ม (1 ก.ค.-31 ธ.ค.) = 60 บาท

หลักการบันทึกบัญชีเมื่อนำหุ้นออกจำหน่าย

การจำหน่ายหุ้นอาจจะจำหน่ายได้ในราคาเท่าราคาที่ตราไว้ สูงกว่าราคาที่ตราไว้
หรือต่ำกว่าราคาที่ตราไว้ก็ได้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดขณะที่น่าหุ้นออก
จำหน่ายดังที่ได้อธิบายไว้แล้ว

เมื่อนำหุ้นออกจำหน่าย จะเครดิตบัญชีหุ้นกึ่งไว้เป็นหนี้สินของบริษัทเท่ากับราคา
ที่ตราไว้ (ราคาที่จะคืนเงินต้น) ผลต่างระหว่างราคาขายกับราคาที่ตราไว้จะนำไปบันทึกไว้ในบัญชี
“ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกึ่ง” (Bond Premium) หรือ “ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกึ่ง” (Bond Discount) ถือเป็น
รายได้หรือค่าใช้จ่ายรอตัดจำหน่ายและจะค่อย ๆ ตัดจำหน่ายไปเข้าบัญชีดอกเบี้ยจ่ายภายในอายุ
ของการไถ่ถอนหุ้น

1. การบันทึกบัญชีในกรณีขายหุ้นกึ่งทำมูลค่า

เพื่อที่จะแสดงการบันทึกบัญชี สมมุติว่าวันที่ 1 กรกฎาคม 2528 บริษัทจด
ทะเบียนออกหุ้นกึ่ง 12% เป็นจำนวน 1 ล้านบาท กำหนดระยะเวลาไถ่ถอน 20 ปี ใบหุ้นกึ่งทุกใบ
ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2528

ก. ถ้าบริษัทนำหุ้นกึ่งครึ่งหนึ่งออกขายได้ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2528 หรือวันที่ใด ๆ
ที่ตรงกับวันจ่ายดอกเบี้ย โดยขายในราคาเท่ามูลค่าจะบันทึกบัญชีดังนี้

2528 ก.ค.1	เงินสด หุ้นกู้ ออกหุ้นกู้ 12% อายุ 20 ปี จำนวน 500,000 หุ้น	500,000	500,000
---------------	---	---------	---------

ภายหลังวันที่รายการนี้แล้ว ถ้าจะแสดงรายการในงบดุล หุ้นกู้จะนำไปแสดงภายใต้หัวข้อ “หนี้สินระยะยาว” ดังนี้

หนี้สินระยะยาว

หุ้นกู้ 12% ครบกำหนด 1 กรกฎาคม 2548

จดทะเบียน 1,000,000 ล้านบาท จำหน่ายแล้ว 500,000

การแสดงจำนวนเงินจดทะเบียนของหุ้นกู้ที่ได้จำหน่ายไปแล้ว มีความสำคัญในการพิจารณารายงานงบการเงินของบริษัท เพราะผู้อ่านงบสามารถทราบได้ว่าบริษัทสามารถจะออกหุ้นกู้เพิ่มได้อีกหรือไม่ นอกจากนี้หลักทรัพย์ใดที่นำมาใช้เป็นหลักประกันเงินกู้จำนวนนี้ ก็จำเป็นต้องแสดงไว้เป็นหมายเหตุท้ายงบการเงินด้วย

เมื่อครบกำหนดจ่ายดอกเบี้ยทุกวันที่ 31 ธันวาคม และ 1 มิถุนายน ของทุกปี บริษัทจะต้องจ่ายดอกเบี้ยตามกำหนด และจะบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการจ่ายดอกเบี้ยดังนี้

2528 ธ.ค.31	ดอกเบี้ยหุ้นกู้จ่าย เงินสด จ่ายดอกเบี้ยหุ้นกู้ 500,000 บาท อัตรา 12% สำหรับ ระยะเวลา 6 เดือน = $500,000 \times \frac{12}{100} \times \frac{6}{12}$	30,000	30,000
----------------	---	--------	--------

ข. ถ้าบริษัทนำหุ้นกู้ที่เหลือออกขายหลังวันที่ระบุไว้ในใบหุ้นและไม่ตรงกับวันจ่ายดอกเบี้ย เช่น นำหุ้นกู้อีก 200,000 บาท ออกขายเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2529 โดยขายเท่าราคาที่ตราไว้ ในการนี้บริษัทจะได้รับเงินดังนี้

ราคาขาย	200,000
บวก ดอกเบี้ยค่าหุ้นค้างจ่าย (1 ม.ค.-1 ก.พ.)	<u>2,000</u>
∴ ได้รับเงิน	<u><u>202,000</u></u>

จำนวนเงินค่าดอกเบี้ยที่รับมาล่วงหน้านี้จะนำไปบันทึกไว้ในบัญชี “ดอกเบี้ยค้างจ่าย” แล้วจึงจะปิดไปหักจากบัญชีดอกเบี้ยจ่ายในภายหลัง หรือจะเครดิตรอไว้ในบัญชี “ดอกเบี้ยจ่าย” ก่อนเลยก็ได้

การขายหุ้นกู้ 200,000 บาท ดังกล่าวจะบันทึกบัญชีดังนี้

2529 ก.พ.1	เงินสด	202,000	
	หุ้นกู้		200,000
	ดอกเบี้ยหุ้นกู้จ่าย		2,000
	นำหุ้นกู้ 200,000 บาท ออกจำหน่ายเท่าราคาที่ตราไว้ และรับดอกเบี้ยค่าหุ้นสำหรับระยะเวลาที่ผ่านมา (1 ม.ค.-1 ก.พ.) อัตราดอกเบี้ย 12% มาพร้อมนี้ด้วย		

เมื่อครบกำหนดชำระค่าดอกเบี้ยงวดที่ 2 บริษัทจะต้องชำระค่าดอกเบี้ยของหุ้นกู้ที่มียอดคงเหลืออยู่ตามบัญชีคือ 700,000 บาท (500,000+200,000) ซึ่งจะบันทึกรายงานเกี่ยวกับการจ่ายดอกเบี้ยดังนี้

2529 มี.ย.30	ดอกเบีย้หุ้นกู้จ่าย เงินสด จ่ายชำระค่าดอกเบีย้หุ้นกู้ 700,000 บาท อัตรา 12% สำหรับระยะเวลา 6 เดือน = $700,000 \times \frac{12}{100} \times \frac{6}{12}$	42,000	42,000
-----------------	---	--------	--------

ดอกเบีย้หุ้นกู้จ่าย

2529 มี.ย.30	เงินสด	42,000	2529 ก.พ.1	เงินสด	2,000
	(40,000)				

บัญชีดอกเบีย้หุ้นกู้จ่าย จะแสดงจำนวนค่าใช้จ่าย 40,000 บาท ซึ่งเป็นค่าดอกเบีย้ที่แท้จริงของการกู้ยืมเงิน 500,000 บาท เป็นระยะเวลา 6 เดือน (1 มกราคม - 30 มิถุนายน) และอีก 200,000 บาท เป็นระยะเวลา 5 เดือน (1 กุมภาพันธ์ - 30 มิถุนายน)

2. การบันทึกบัญชีกรณีขายหุ้นต่ำกว่ามูลค่า

สมมติว่า บริษัทออกหุ้นกู้ 1 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ย 6% หุ้นกู้ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2528 กำหนดระยะเวลาไถ่ถอน 20 ปี ถ้าในขณะที่นำหุ้นออกขายนั้น ราคาดอกเบี้ยในตลาดเฉลี่ย 12% เช่นนี้ ผู้ซื้อหุ้นก็จะเสนอซื้อหุ้นในราคาที่ต่ำกว่า 1 ล้านบาท เพื่อนำส่วนต่ำกว่านั้นมาชดเชยกับอัตราดอกเบี้ยที่ได้รับน้อยกว่าที่องตลาดในระยะเวลา 20 ปี โดยใช้หลักของค่าปัจจุบันของเงิน (Present Value) มาลดราคาซื้อหุ้นกู้นั้น

จากตัวอย่างดังกล่าวสมมติว่าในวันที่ออกไปหุ้นบริษัทขายหุ้นกู้ 500,000 บาท ได้ในราคา 460,000 บาท บริษัทจะบันทึกบัญชีดังนี้

2528	เงินสด	460,000	
มี.ย:1	ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้	40,000	
	หุ้นกู้		500,000
	ขายหุ้นกู้ 500,000 บาท ได้ในราคา 460,000 บาท		

ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ นี้ ถือเป็นค่าใช้จ่ายทางการเงินที่บริษัทได้จ่ายไปล่วงหน้าซึ่งจะนำไปแสดงหักออกจากจำนวนหุ้นกู้ในงบดุล ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2528 ดังนี้

หนี้สินระยะยาว

หุ้นกู้ 6% ครบกำหนด 1 มิถุนายน 2548

จดทะเบียน 1,000,000 ล้านบาท ออกจำหน่าย 500,000

หัก ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ (40,000) 460,000

เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีแต่ละปี บริษัทจะต้องตัดจำหน่ายส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ไปเข้าบัญชีดอกเบี้ยจ่าย การตัดจำหน่ายอาจคิดตามหลัก Present Value หรือหลักเส้นตรง (Straight Line) ก็ได้ แล้วแต่นโยบายของบริษัท โดยจะตัดจำหน่ายตามระยะเวลานับตั้งแต่วันขายหุ้นจนถึงวันครบกำหนดได้ถอน

จากจำนวนส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ดังกล่าว 40,000 ถ้าบริษัทจะตัดจำหน่ายตามอัตราเส้นตรง บริษัทจะต้องตัดจำหน่ายสำหรับระยะเวลาตั้งแต่วันขายหุ้นจนถึงวันครบกำหนดซึ่งในที่นี้คือ 20 ปี (1 มิถุนายน 2528 - 1 มิถุนายน 2548)

$$\text{ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ตัดจำหน่าย 1 ปี} = \frac{40,000}{20 \text{ ปี}} = 2,000$$

ดังนั้นถ้าบริษัทปิดบัญชีทุกวันที่ 31 ธันวาคมของทุกปี ในวันที่ 31 ธันวาคม 2528 บริษัทจะตัดจำหน่ายส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ดังกล่าว และบันทึกบัญชีดังนี้

2528 ช.ค.31	ดอกเบียหุ้นกู้จ่าย ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ ตัดจำหน่ายส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ในอัตราเส้นตรง ประจำปี 2528 คือ $\frac{40,000}{20 \text{ ปี}} \times \frac{7}{12}$ (1 มิ.ย.-31 ธ.ค.)	1,167	1,167
----------------	--	-------	-------

ดังนั้น ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2528 งบดุลของบริษัทจะแสดงจำนวนหนี้สิน ดังนี้

หนี้สินระยะยาว

หุ้นกู้ 6% ครบกำหนด 1 มิถุนายน 2548		
จดทะเบียน 1,000,000 บาท ออกจำหน่าย 500,000		
หัก ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ (40,000-1,167)	<u>38,833</u>	461,167

ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้นี้จะลดยอดลงเรื่อย ๆ จะหมดไปเมื่อครบ 20 ปีพอดี จำนวนดอกเบียหุ้นกู้จ่าย ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายประจำปีของบริษัทจะเท่ากับค่าดอกเบียที่ต้องจ่ายประจำปี หากส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ที่ตัดจำหน่ายเป็นดอกเบียในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี

3. การบันทึกบัญชีการขายหุ้นสูงกว่ามูลค่า

ในทางกลับกันถ้าบริษัทออกหุ้นกู้ 1 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ย 18% หุ้นกู้ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2528 กำหนดระยะเวลาไถ่ถอน 20 ปี ถ้าในขณะนี้ดอกเบี้ยในท้องตลาดมีอัตราประมาณ 12% เช่นนี้ หุ้นกู้ของบริษัทก็สามารถขายได้ในราคาสูงกว่าราคาที่ตราไว้ จำนวนเงินที่สูงกว่านั้นเป็นส่วนชดเชยกับอัตราดอกเบี้ยที่บริษัทจะจ่ายให้สูงในภายหลัง

สมมุติว่าบริษัทขายหุ้นกู้จำนวน 500,000 บาท ไปเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2528 ซึ่งเป็นการขายหลังจากวันที่ระบุไว้ในใบหุ้น 2 เดือน โดยขายได้ในราคา 583,300 บาท ในกรณีเช่นนี้ บริษัทจะได้รับเงินตามที่กำหนดได้ดังนี้